

Streszczenie

Rozprawa zatytułowana *Edytorstwo książki dziecięcej w Polsce po 1989 roku* została poświęcona specyficznej dziedzinie edytorstwa, które należy sytuować w opozycji do transparentnej typografii dla dorosłych. Książki dla dzieci przeciwnie swą materialną i graficzną formą są niezwykle wyraziste, zarówno w zakresie składu tekstów, jak i ilustracji czy całościowego projektu książki.

Materiał badawczy rozprawy obejmuje dwadzieścia pięć lat (1990–2015) dziecięcego edytorstwa w Polsce, czyli książki wydane w tym czasie w granicach kraju, dla polskiego czytelnika. W zakres ten należy wliczyć również literaturę tłumaczoną. Edytorskim analizom zostały poddane wyłącznie książki literackie, a wyłączone z badań podręczniki oraz publikacje edukacyjne. Oddzielenie literatury dziecięcej od młodzieżowej pozwoliło na wyodrębnienie odbiorcy omawianych wydań jako dziecko w wieku 0–12 lat.

W badaniach zastosowano metodę strukturalną, wedle której książka to struktura powiązanych ze sobą elementów budowy książki, wchodzących w skład jej architektury oraz podporządkowanych jej funkcji. Książka stanowi całość estetyczną i formalną składającą się z: okładki, wyklejki, papieru, ilustracji, tekstów (kolumna, interlinia, krój i wielkość pisma, wyróżnienia) itp. Celem badań jest natomiast odpowiedź na pytanie, czy współczesne edycje książkowe dla dzieci uwzględniają w warstwie edytorskiej kompetencje czytelnicze małoletniego odbiorcy, nierzadko nieumiejącego czytać lub dopiero uczącego się czytać, oraz określenie, jaka funkcja książki przeważa w badanym materiale. Badany zakres czasowy pozwala ponadto wychwycić edytorskie różnice między wydaniami opublikowanymi w latach 90., a tymi, które pojawiły się na półkach księgarskich po 2000 roku.

Część wstępna rozprawy została poświęcona na określenie materiału, metody i celu badawczych. Następnie zarysowano problematykę związaną z funkcjonowaniem rynku książki na przełomie wieków XX i XXI, m.in. zniesienie cenzury, zmiana struktury własności, obniżenie jakości produkcji wydawniczej. Po czym omówiono specyfikę edytorstwa dziecięcego: nietypowe formy i formaty książek, tworzywo, proporcje tekstu i ilustracji, ilustracje, zagadnienia mikrotypograficzne (dobór krojów pisma, ich wielkości, interlinia, długość wersów itd.). Zaprezentowano poszczególne elementy architektury książki w kontekście dziecięcego odbiorcy, co pozwoliło na ukazanie cech charakterystycznych książki dziecięcej.

W części analitycznej pokazano edytorskie cechy książki dziecięcej przez pryzmat nurtów literackich i typograficznych, zjawisk kulturowych oraz gatunków literackich, jakie mają wpływ na formę współczesnej książki dziecięcej. Obok edytorstwa klasycznego i klasyki omówiono w tej części wpływ takich kierunków jak awangarda, kultura obrazkowa czy postmodernizm. Przez pryzmat badań nad książką liberacką pokazano, że materialność książki może mieć znaczenie dla jej treści, a wyznaczenie nowej, otwartej przestrzeni książki poprowadziło w stronę konwergencji mediów. Ponadto problematyka współegzystowania kodów wizualnego i werbalnego w książce dla dzieci została opisana w rozdziałach poświęconych książce obrazkowej, komiksowi, produktowi totalnemu. Ze względu na bogactwo typograficznych wyróżników osobno omówiono zagadnienia związane z edytorstwem serii wydawniczych.

Poczynione analizy pozwoliły na zobrazowanie stanu faktycznego edytorstwa książki dziecięcej w Polsce po 1989 roku aż do 2015 roku w kontekście kompetencji odbiorcy oraz wyodrębnienie tendencji w poszczególnych elementach architektury książki, jak choćby stosowanie częściej fontów szeryfowych niż bezszeryfowych czy wybór konkretnych wielkości mikrotypograficznych (np. najczęstsza stosowana wielkość pisma: 12 punktów). Udowodniono ponadto znaczące różnice poziomu edytorskiego książek wydawanych w Polsce w latach 90. i tych, które ukazały się po 2000 roku.

Zastosowanie określonych parametrów edytorskich powinno być ponadto podporządkowane funkcji książki. Dokonane badania pozwalają wysnuć wniosek, że współczesna książka dla dzieci służy przede wszystkim dostarczeniu wrażeń estetycznych oraz zabawie (funkcja estetyczna oraz ludyczna).